

SYLLOGE
MONUMENTORUM,
AD
ILLUSTRANDAM
HISTORIAM FENNICAM
PERTINENTIAM.

CUJUS PARTEM V,

CONS. FAC. PHILOS. IN REG. ACAD. ABOENSI,

PRÆSIDE

Mag. HENRICO GABRIELE
PORTHAN,

*Reg. Canc. Consil. Eloqv. Prof. R. & O. Eqv. Ord. R. de Stella
Polari, R. Acad. Litt. Human. Hist. & Antiquitt. R.
Societ. Sc. Upsal. &c. Socio,*

Publicæ bonorum censuræ submittit

GUSTAVUS EKMARK,

Smolandus.

In Aud. Majori die II Mart. MDCCCIII.

Horis a. m. confyctis.

ABOÆ, typis Frenckellianis.

THESES RESPONDENTIS.

Thes. I.

Naturam hominis indolemque rerum attente considerans, facile intelligit, hominem eo consilio, ut felicitate frueretur, a Deo creatum esse. Cujus vero indagandæ via, libertati hominis a ratione dirigendæ, commendata fuit.

Thes. II.

Quum autem communis hominis finis sit felicitas; ejusmodi idea felicitatis, cui percipiendæ quisque hominum par sit, nobis est formanda: in tranquillitate igitur animi, non nisi virtute acquirenda, illam maxime ponere debemus.

Thes. III.

Si nulla alia Doctrina Moralis, quam quæ viam homini ad verum suum finem attingendum simul monstrat, probari potest; ex jam positis patet, illam in præceptis suis homini injungendis felicitatem, sed quæ totum genus respiciat, intendere debere; idque eo magis, quum homo sine excitatione spe felicitatis ad aliquam rem agendam satis efficaciter obligari vix possit.

Thes. IV.

Initium omnis nostræ cognitionis, partim nostræ partim aliorum experientiæ, siue internæ siue externæ, debemus. Unde sequitur, experientiam in veritate indaganda adeo non esse negligendam, ut omnis cognitio a priori ducta, quæ illi non consentiat, spuria sit habenda.

Thes. V.

Si viam, qua ad cognitionem existentie Divinæ homo pervenit, attente spectamus; dignitas argumenti, quod Physico-Teleologicum vocant, pro illa confirmanda, satis apparet.

Thes. VI.

Si actionum bonitatem vel pravitatem ex sola earundem convenientia cum præcepto legis, sine ulla eorum quæ actiones consequuntur, habita ratione, dijudicemus; non multum abesse videamur a Stoicorum placito probando, quo omnia cum bene tum male facta inter se æqualia, statuabant.

for liikstool een halff mark: aff the barn som eig
 åre kompone til lagha aar, skal han haffua tree boge-
 skin eller een ðre: aff then (them?) fatige, som eig haffua
 epter sik offuer tye ðris werdh, skal Presten altz-
 incthe fanga; togh skal han gøri them saadana redhe
 oc tienist som androm i soknen. Item skal kirkien
 haffua hælfften aff skintyondhen met Presten. Item
 Clokkaren bør haffua tre bogaskin aff huarium bon-
 dhe. Thenne forscreffne stadgha, sãmtyo ok tyonde gärd
 vilom vi at jobrotliga haldhen, ok forbiwden (forbiu-
 don?) for: dom Kirkioprestom her utøffuer nokot tilokiä,
 ok almoghen her utaff noghot mintzka, vidh theris XL
 mark, XX til Kronone fatabur ok XX til Biscops-
 bordh utgiffuandhe. Til mere visso oc vitnisbörd,
 lathum vi hengie var Secreta nedhan for thetta breff,
 som scriffuit år i Stokholm aarum epter Herrans
 byrd MCCCXXXV. (1) pa Warfrua dagh Nativi-
 tatis. (D. 8 Sept.)

I

Ty

potius sagittas (arcus tractandi facultatem) quam heredi-
 tatem indicare, credas?

- (1) Anni hanc notam dubiam videri, antea jam significavi-
 mus (*Annot. ad Chron. Just.* p. 263, Not. 167). Nam
 ante a. 1339 *Hemmingum* fedi Episcopali admotum non
 fuisse, verisimile est (ib. p. 250 fq.; cf. p. 224 Not. 100).
 Aut igitur in anni nota, aut in nomine Episcopi (*Hem-
 mingus* loco *Benedi*) errorem inesse, existimandum est.
 An credi potest, ad majorem edictis auctoritatem conci-

Ty viliom vi for:de Kort ok Capitulum i Abo, keriste vener, högelige biudhom, vidh högste lydne formanom, pa förre rördhe plieth oc näpsth, radhom ok ider, at j-bliffuen vid sama samion oc stadgan, som forforeffuet staar, i allo motto, oc viliom ingalund tilstådhiä, at noghon umskiffelse, tilökille eller oc myntzkan skal her utinnan koma i vara dagha. Til mere viffo och vitnisbyrdh lathum vi hengia vart secret ok incigle nedhan for thetta breff, som scriffuit är i Abo, aarum epter Herrins börd MCDLXX pa attande aaridh och tiwgendhe daghen i Novembri Monadhe.

Habetur in Registro Ecclesiæ Aboënsis Fol. 59 & 60. Cfr. *Annott. ad Chron. Juust.* p. 232 & 269 sq. nec non *Fol. Hebdom. Ab.* (*Tidningar utgifne af et Sällskap i Åbo*) a. 1785, N:o 12. & *Append. ad eadem (Bihang)* p. 74 sqq.

XXI

liandam, illius Episcopi nomen, sanctitatis fama jam inclarescens, potius fuisse postea substitutum? Sed mirum quoque est, in titulo Regis mentionem Scaniae esse omissam, quam post illam provinciam (a. 1332) acquisitam eum adhibere consuevisse, constat.

XXI.

Idem confirmat conventionem inter Episcopum Aboensem (Benedictum) & Carelios de ratione Decimarum Episcopatum pendendarum initam (a).

Wij Kort med Guds nad Biscop j Abo, oc meene Capitulum therfamaftdz, helsom idher ofs ålkeliga Kirkiepresta oc mene Almoge, som byggen oc boen j Carelien, kårliga i alzmektogan Gudh. Epter thy, kåreste vener, at wij fornomit baffuum, at noghon twedregt år kommen ider imellan, om then aarliga sãmia oc stadga, som ther j landzåndan fore Gudz tyonde gård fore manga forlidna aar upalagd år; Thy sendum vij nw ider nogra merkeliga vthscripter, baade aff högburen Förste Konung Magnus, sa oc werdigx Faders i Gud biscop Hemmings aff sålå aaminneffe breffuum, epter huilka j maghen ider ytterligare råtta, huilka breff ludhe oord fra oord som hår epter scriffuit staar:

Magnus Dei gracia - - - Datum Stocholm anno Domini M.CCC. vicesimo nono, in vigilia beati Bartholomei Apostoli. (Quales leguntur *Annott. ad Chronicon Juust.* p. 230 Not. 106).

I 2

Magnus

(a) *Exempla damus, quæ suo testimonio & commendatione diu post muniisse reperitur Episcopus Ab. Conradus Bitze, de quibus cf. Annott. ad Chron. Juust. p. 230 sq, Not, 106.*

Magnus Dei gracia Sveciæ & Norvegiæ Gotorumque Rex, universis advocaciam Wyburgensem inhabitantibus dileccionem, gratiam & salutem. Cum nostra interest, ut adeo subditorum nostrorum commodis intendamus temporalibus, ut eorum quæ ad salutem spectant animarum, nullatenus oblivisci debeamus; idcirco in præsentia nostra plurimumque Consiliariorum nostrorum, convencionem inter venerabilem patrem Dominum Benedictum, Dei gracia Episcopum Aboensem, & vos, quam *ratione Decimarum Episcopatum annuatim* exhibere debeatis, præsentem *Petro Jönsson* Advocato nostro fieri fecimus in hunc modum: videlicet quod de quolibet fumo (b) *in jure Karelico* (c) duas bonas pelles sive *palke*, *in jure vero Helsingico* (d) habitantes unam manham butiri, de quolibet capite virilis vel muliebris sexus, septimum suæ ætatis annum complente, singulis annis

(b) Hoc est, familia, Svecice *Röt* (*Matlag*, *Hushåll*).

(c) H. e. in ditionis parte quæ Fennicis uteretur moribus, & tributa penderet qualia Careliæ incolis indigenis impolita erant.

(d) H. e. in illa Provinciæ parte (Nylandia) quam coloni Svecici, magnam partem ex Helsingia profecti, occupaverant, qui Svecice loquebantur & tributa (inprimis ecclesiastica) more Helsingiæ veteris incolis consueto, multo illa quidem graviora pendebant. Facile patet, hos rei pecuariæ maxime studiosos, illos autem sylvis vastis abundantes venatui magis indulgisse.

nīs teneamini exhibere. Quare per præsentes vobis omnibus & singulis, sub obtentu gratiæ nostræ præcipimus & mandamus. quatenus dictam conventionem adeo benevole & devote, statim, visis præsentibus, inchoantibus annis singulis requisiti exhibere studeatis, ut a Deo æterna præmia consequi mereamini, & nostram diligere volueritis gratiam inoffensam. Mandamus eciam firmiter & districte, quod quicumque ibidem nostro nomine Advocatus sive Vice Advocatus pro tempore fuerit, prædictam conventionem cum omni diligencia, ut supra dictum est, procuret integraliter & ordinet exhiberi. In cuius conventionis factæ evidenciam, præsentēs litteras secreto nostro fecimus roborari. Datum Westeraars (Westerarøs?) anno Domini MCCC tricesimo primo die exaltacionis sanctæ Crucis. (D. 14 Sept.)

Wij *Magnus* met Gudz nad, Svergis oc Norgis Konung, oc *Heming* met sama nad Biscop i Abo, hellsom ider ofs älskeliga Kirkiopresta oc meniga almoga, som byggen oc boen i Karelen, kärliga med Gud oc vora nade. Epter ty at alzwol-diger Gud aff sine milleliga forsyyn haffuer kallad ider til sina helga tro, tha åren j verdskylloge oc plictoge hanum sadana tienst, gönst oc vördning, som alla andra gode christna människior: först at stadeliga standa i the helga tro, som j anamat haffuen, oc therepter viderkånnēs alzmektogan Gud i all ting, oc besynnerliga i ider tyonde gårdh, til hvilka j

13

verd-

verdskyldoge åren baade epter Gudz strånga budh, badhe i gamla oc nye testament, sa oc epter the helge Kirkie beskreffna råt, oc mene Sveriges gamla lagh oc godha sedhvånia: huilka for:da tyonde gårdh Gud sik sielffuom besynnerliga tilskikkat oc til-egnat haffuer, til eet alzmåntz herredóòmps teekn, at han år en almenningh herre oc Konung offuer allom tingom, oc haffuum wij nu begrundnat oc betractat, at *j eig vel kunnen, fore margahanda merkelige forfall oc saka utgåra sadana tyonde som ider bôr;* Thy haffuum wij lagt ider tyonde gård upa en motteliga stadga oc sãmia, allaledis som hår epter følger: Fôrst, hvar bogaman gôri sinom Kirkioherre i Karp (e) sâadh, oc fore sin brôdvakka (f) i tridiung (g) rog, VII marker fisk eller i tridiung sâdh, eet huit skin, eller II tridiunga sâåd, och i mark smôr eller halstridiung; Item aff huarje rôök som kallas *Sudzsi* (h), i tridiung sâadh fore offer; huar gerningsman som ingte saar, gôre Presten um Pafcha

(e) Mensura frumenti apud Fennos, (*Karpis*) aliis locis 10 aliis 6 (qui vetustior fuisse mos videtur) modiolos hodiernos (*Rappar*) æquans,

(f) Sine dubio portio cibaria, *Matskott* dicta, intelligitur?

(g) Tertia pars *Carpionis*, h. e. 2 modiolos (*Rappar*).

(h) Vox nobis ignota; An *Suitzu* (*Suhtu*), *fumum* significans? pro domo aut tugurio quovis habitato, unde igitur fumus exit?

ſcha II tridiunge om han enfamber är; åra the tu
faman, göre tha karp fullan; huar hwsman eller by-
fätisman then hwfs leegt haffuer oc ingte ſaar, gö-
re Preſten ſom andra leghodrengia, thet äre, II tri-
diunge, oc aff leghoquinna I tridiung. Item fore
liikſtool II karpa ſådh, fore brudhavigningh I karp
ſåadh; fore inledning epter barn I gangskinn (i). Oc
viliom vij at huar bogaman göri Kirkione I buga-
skinn, eller en tridiung ſåadh, oc Biſkopenom II huith-
ſkin aff huarje rök. Thenne forſkreffna ſtadgan oc
ſämian viliom vij at j obruthelige halden, oc for-
bywdom for:de Kirkiepreſtom hår utöffuer nogot til-
ökia, oc almogen hår utaff nogot minzka, vid the-
ris XL mark, XX til Cronone ſatabur, oc XX til
Biſcopens boord utgiſſuande. Kan thet oc ſa ſkee, at
Biſcopen i Abo met ſins Capituli raad oc ſamtykke
tekkis at omſkipta thenne ſämian oc ſtadgan i rätte
tyondegård, ta ſkal thet ofs fornempde Magnus ing-
te aa mote vara. Till mere viſſo latom vij hengia
vor ſecreta nedan fore thetta breff, ſom ſcriffuit är
i Stocholm aarum epter Herrens byrd MCCCXXXV
(k) pa Warfrua dag Nativitatis.

Ty

(i) An *graaſkin*? Pelles certe Sciurorum intelligi, credas?
Pretia autem pellium, utpote exteris avide expetitarum,
rationem frumenti vehementer ſuperaffe, apparet.

(k) Idem dubium, quod ſupra in literis ad Oſtrobotnienſes
miſſis offendimus, hic etiam occurrere, facile patet.

Ty viliom hoc vij forde Kort oc Capitulum i Abo, högelig bywdom, vidh högste lyydno formannum, upa förre röörd plieth oc näpst, raadom oc ider, at j blifuen vidh sama samian oc stadgan, som forescriffuit staar i alla motta: Oc viliom ingalund tillstadie, at nogra umpskiptilse, tilökilse eller oc minskan skal här utinnnan koma i vora daga; utan thet kunde koma til råtta tyonde gärd, som Kirkione rät oc Rikfens lagh utviisa. Til mere visso ot vitnesbyrd, latom vij hengia vora secret oc Incigle nedan fore thetta breff, som scriffuit är i Abo aarum epter Herrens byrdh MCDLXX pa tiwgunde dagen i Februarii manade.

Exscripsimus ex *Registro Ecclesiae Aboënsis* Fol. 57 fq. Cfr. *Annot. ad Chronicon Juust.* p. 230 sq.

XXII.

Idem concedit immunitatem (quatuor annorum) a tributo regio terris noviter cultis, & sylvas Finlandiae desertas novis jubet colonis excolendas assignari (a).

Benedictus Dei gracia Episcopus Aboënsis totumque Capitulum ibidem, omnibus praesens scriptum

(a) Adjectum vidisse Episcopi *Benedicti*, quo in veteri libro munitur, omittere nolimus. Cur autem illud apponen-

cernentibus, in Domino salutem sempiternam. No-
veritis nos vidisse & diligenter perspexisse litteras Il-
lustris Principis Domini Magni, Dei gracia Regis
Sveciæ, Norwegiæ & Scaniæ, non abolutas nec in
ulla sui parte viciatas, quarum tenor erat talis:

*Magnus Dei gracia Rex Sveciæ Norwegiæ &
Skaniæ, omnibus Finlandiam, Nylandiam, Alandiam,
Tavastiam & Satagundiam inhabitantibus, in Domi-
no dileccionem, gratiam & salutem. Super variis
quæ vos in paupertatem redegerant gravaminibus
merito miseratione moti, ex speciali vobis gracia
indulgemus, quod de jugis boum, dictis vobiscum
Krokæ (b) quæ quisquam vestrum ultra ea quæ
nunc habent, industria sua, Domino largiente super-
lucrari potuerit (c), per quatuor annos continuo ob-*

K

sequen-

dum duxerit, nescimus. Forte quod aliquæ terrarum illarum
noviter excultarum vel Ecclesiæ Cathedrali vel mensæ E-
piscopali postea cefferant?

(b) Jugerum, vel modus prædioli, qualis apud Fennos solebat
definiri, hic appellabatur *Krok* (aratum), ut in Livo-
nia *Haaken*, non unius illud generis. Cfr. *Annot. ad
Chron. Juust.* p. 495 & 517 in nott. Male vocem in-
terpretatur Nob. *LAGERBRING* (*Svea Rikes Hist. P. 3,
C. 5, §. 23.* de pluribus acquisitis *paribus boum* (*fiera
par Orar*). Ratio appellationis inde nata videtur, quod
hujusmodi terræ portionem uno pari boum unoque ara-
tro, die uno exercere, vulgo valebant.

(c) H. e. quæ ex silvis desertis sibi vindicare, & fundo præ-

sequentes (*leg.* subsequentes) nullas penitus solucio-
nes juri nostro debitas exhibebit. Quia insuper non-
nullas silvas penes vos incendio esse destructas, jam-
que licet ad inhabitandum aptas omnino desertas
jacere didicimus, ideo hujusmodi terræ spacia, dum-
modo ea legitime excolere noluerint vel nequiverint
possessores (*d*), aliis quibuscunque, eadem ad exco-
lendum, assumendum oneraque juri nostro ex eis de-
bita portare volentibus (*e*), dimittimus & exponi-
mus per præsentēs: ita tamen quod dilectus nobis
Æringislo Andersson (*f*) vel substituti ejus, per eos
qui

fino addere valuerit, culturam iis adhibendo, (*Nyrð-
ningar, nya upodlingar*): quibus quatuor annorum ab
oneribus publicis, terras quasvis cultas gravantibus, li-
bertas jam concedebatur.

(*d*) Prædia publica, *Kronohemman*, a pristinis possessoribus de-
serta, factaque hinc *Odeshemman*, novis colonis, iis labo-
rem impendere & tributa solita inde pendere volentibus, of-
ferebantur possidenda. Memoria vero tenendum, nostrorum
agriculturam adhuc, magnam partem, in silvis exurendis,
ut earum cineri semina committerentur, *Swedjebruk*, con-
stitisse; agri veri maxime in superioribus terræ partibus,
minus erant in usu. Ubi igitur casuali incendio sylvæ
erant destructæ, ex terra nullum fructum, per multos
annos, incolæ pristini sperabant, adeoque eam ut inutilem
deserebant.

(*e*) Aut deest verbum, aut *assumere* legendum?

(*f*) Præfectus Finlandensis, de quo cf. *Annott. ad Chron.
Juust.* p. 246.

qui partem vel partes dictorum spaciorem occupare voluerint, super hoc requirantur, suamque ex parte nostra exhibeant licenciam specialem, qua quidem prævia, quidquid unusquisque de præmissis excolendis & inhabitandis (excolendum & inhabitandum) optinuerit, hoc sibi suisque heredibus perpetuo cedat jure. Præterea volumus & auctoritate præsentium ordinamus, ut bona quæ tributorum & exhibicionum ad nos spectantium gravaminibus subjacentes bonorum suorum libertate congaudentibus ex nunc in posterum vendiderint, omnibus nichilo minus pristinis exhibicionum oneribus subjaceant in futurum (g). Datum Stokholmis anno Domini MCCCXXX quarto, sexta feria proxima ante Philippi & Jacobi Apostolorum.

K 2

In

(g) Quia videlicet homines nobiles, & bona possidentes immunitate a tributis gaudentia, (*Frälsmän*) ad omnia sua prædia, etiam quæ a colonis Regiis coëmerant, eandem extendere, eaque re Domanio Regio & juribus Coronæ manifestam facere fraudem nitebantur. (Cfr. *Botin om Svenska Hemman*, P. I; N:o 18, p. 23 sq. & N:o 19 p. 25 &c. — Literas has recenset LAGERBRING (l. c. C. 3, §. 23), sed non usquequaque recte explicatas, ex his nostris corrigendus (quod idem quoque partim valet de iis quæ in *Foliis Hebd. Ab.* l. c. disputantur). Inprimis male ad *pristinos silvarum exustarum possessores* trahit, quod Rex aperte de callidis pronuntiat agrorum tributariorum coëmtoribus, qui eosdem, in fraudem fisci Regii, bonis suis reliquis a tributo immunibus, eodem jure possidenda adjungere conabantur; contra quam

In cujus recognicionis testimonium sigillum nostrum
una cum sigillo Capituli præsentibus sunt appensa.

Leguntur hæc literæ in *Registro Eccles. Aboënsis*
Fol. 42 & 43. Cfr. *Annott. ad Chron. Juust.* p. 246
& *Fol. Hebd. Ab.* a. 1785 Append. p. 111 sqq.

XXIII.

*Formula Pacis inter Svecos & Rusfos (tempore
R. Magni II) initæ (a).*

Ego

fraudem atque abusum (postea quoque, a. 1351 ?) edictum
accuratum promulgavit, (cfr. *Annott. ad Chron. Juust.* p.
270 sq. & inprimis p. 318 sqq. Not. 247), de quo etiam infra.

(a) Famosi hujus monumenti, nunquam hæcenus typis edi-
ti, de cujus vera interpretatione tot agitatae sunt lites,
non nisi apographum, nec illud idonea satis auctoritate
munitum, investigare nobis licuit; quarum tamen exem-
plum, quale haberi potuit, apponendum putavimus, &
pro virili illustrandum. Quumque tria nacti simus apo-
grapha, lectiones quasdam variantes exhibentia, has e-
tiam, licet minoris fere momenti, afferre placuit. Cæterum
formulam hanc attentius consideranti facile patet: 1.º esse
versionem ex alia lingua (Rusica?) in Latinam factam, 2.º
Æ Rusfico, non autem Svecico exemplo profluxisse; quare
& Magnus Princeps Rusiæ & Rusfi primo semper loco
nominantur, & de his in prima persona (*nos*), de Svecis
in secunda (*vos*) ille loquens inducitur. 3.º Præcipuam

Ego Rex Magnus *Jurge* (b) cum Burchgravio *Al-*
formeo (c) - - - cum Duce *Abraham*, cum tota
 K 3 Com-

Novogardensium eorumque commodi rationem, in conditio-
 nibus pacis enarrandis haberi; de Svecis ac eorum com-
 modis parum agi. 4:o Post bellum Russis minus prospe-
 rum illam fuisse pacem compositam; cumque regnante in
 Russia *Georgio* (*Danilovitz*) confectam appareat, anno
 1328 (quo ille periit) non posse esse posteriorem: pro-
 fus itaque absurde asseritur, ad finiendum grave illud bel-
 lum (minus prospere a Svecis gestum) spectasse, quod in
 medio seculi Rex *Magnus Erici* Russis (imperante jam his
Simeone Iwanowitsch) intulit. (Vid. LAGERBRING l. c. C. 6
 §. 18. & MÜLLER *Sammlung Russischer Gesch.* T. V, p.
 425). Si vero Russorum scriptoribus creditur, alteram
 postea pacem (priore a Svecis fracta) Dorpati inter hos
 populos fuisse compositam, Russis faventiorē, illius pu-
 tes conditiones fuisse, quas hi, Svecis renuentibus, iden-
 tidem postea (Messenio asserente) urgerent? Sed neque de
 tali pace facta, neque de ejus vel formula vel conditio-
 nibus, verbum ullum in monumentis Patriæ occurrit: ne-
 que ex Russicis multum discere licet. Adeo ut tota hæc
 res spissis hactenus tenebris oblecta jaceat. Cf. quæ dis-
 putavimus *Annot. ad Chron. Juust.* p. 242-244, Nott.
 123-127, & p. 101, Not. 223.

(b) Temere igitur ad tempora ætate suaj posteriora hujus
 pacis conclusio trahitur.

(c) Alterum exemplar habet *Burggravio Alforoneo*. *Burg-*
gravium autem (Castellanum) fuisse Novogorodensem,
 putes? Quædam desunt.

Communitate *Nogardiae* (d), terminaveram cum fratre meo Rege *Svethiae* (e) *Magno Erici Filio*, & venerant de *Svethiae* Rege Nuncii (f), *Ericus Thureson*, *Hemmingus Ödgislaſon*, *Petrus Jönsson* & *Vermundus* (g) Sacerdos; ibi fuerunt de mercatoribus de *Gothlandia* *Ludovicus* & *Fodra* (h). Nos reformaveramus perpetuam pacem & osculati sumus Crucem. Dedit Rex Magnus *Jurge* cum omnibus de *Nogardia*, pro amicitia, tria *Gislalagh* (i), *Savolax*

(d) Nam ut supremum hujus Reip. Præfectum, Magnum Principem cum Svecis & bellum gessisse & pacem iniisse, memoria tenendum est.

(e) Alt. exemplar: *Svecia*.

(f) *Venerunt e Svecia regii nuncii*, alt. Exemplar.

(g) Alt. Exemplar: *Petrus Jönsson Et Vermundus*.

(h) Mercatores urbium Hanseaticarum magnas partes in componendis inter Svecos & Rusſos litibus egisse, mercaturæ suæ noxiis, mirum non est; cujus rei vestigia supra quoque observavimus (p. 50-53): quos simul diligenter curasse, ut sui commodi suiſque commercii proteſtendi ratio haud negligeretur, apparet. Forte verſio ſcripti iis debetur?

(i) Aperte hic ſignificatur, Ruſſos pro amicitia cum Svecis jungenda & conſervanda, his conceſſiſſe tria illa territoria (*Gislalagh*) de quibus controversia inter eos erat; adeoque pacem Svecis haud fuiſſe (ut nonnulli aſſerunt) diſpendioſam.

lax (k); *Jeskis* & *Ægrepå* (l) Karelsk Gislalagh. Divisiones & metæ, dictæ *Landemerckia* (m): de mari in amnem *Sester* (n) aamynne, & in medio ampnis est mons nuncupatus *Ruuneta* (o); deinde in ampnem *Sae* (p), quod (qui?) habet transitum in *Voxen*; deinde in *Päiväkiffui*, deinde *Uthenkiffui* (q),
de

(k) Alt. Ex. *Sawolax*. Vix aliam credas Savolaxiæ hodiernæ partem eo tempore fuisse habitatam, nisi illam quæ ad territorium ejus inferius (*Stor Sawolax*) pertineret, unius ecclesiæ (S. Michaëlis) finibus tum circumscriptum, unde reliquæ deinde sensim decerptæ sunt.

(l) *Jääskis* & *Euräpää*, quæ territoria ad Careliam pertinebant.

(m) Mirum est, Svecicam hanc Finium appellationem hic adduci, sine dubio, quod illo nomine noti vulgo erant?

(n) *Systerbäck*, quem veterem constituisse inter ditionem Svecicam & Rusficam limitem, notum est.

(o) Alt. ex. *Rumethe*. Nescio quæ lectio veritati sit propior?

(p) Alt. ex. *Sar*, male. *Säjoki* est amnis (vel rivus), qui separat Parœcias *Sakkola* & *Rautus* ab una, & *Walkijärvi* ab altera parte, in magnum notumque fluvium, *Vuoxen* influens.

(q) *Päiväkivi* est lapis magnus in fluvio *Vuoxen* situs, quem vetus traditio hodieque perhibet terminum utriusque regni olim fuisse. *Uthenkivi* occurrit in quadam insula *Hirvisaari* dicta, atque separat Parœcias *Sakkola*, S. *Andree* & *Walkijärvi* a Parœciis *Mohla* & *Räisälä*.

de *Prentlampi* (r), de *Mustanemi*; deinde *Payulaxi*,
Kuhalo (s), & *Ruskie* (t); de *Hauka Riuta* & *Sa-
 viso*, de *Perkelonpolffui* (u); deinde *Pijthonlampi*,
Lorikamäki & *Tuliso* (v); deinde *Pijthonsari* in *Tor-
 sajersffwi* (x); de *Varpavuri* in *Salkojersffui* (y); de-
 inde *Walkajersffui* in *Juurelax* & in *Kymmansari* (z),
 cujus dimidium habitantes (a) in *Savolax* possi-
 dent cum *Ruthenis*. Deinde in *Karjaloto* in *Puro-
 vesi*;

(r) Alt. ex. *Irentlampi*, nescio an rectius?

(s) *Mustaniemi*, *Pajulax* & *Kuhaluoto*, loca nota in Parœ-
 cia S. Andreæ.

(t) Proprie *Ruskieuuori* (alt. ex. habet absurde *Rensky*),
 mons qui separat parœcias *Räisälä* & S. Andreæ.

(u) Alt. ex. "Haukarintha (male?) & *Saviso* (*Savisuo*) de *Per-
 kenpolffwi*."

(v) Aliud ex. habet *Pijthenlampi*, aliud *Parintanlampi* (la-
 cus nomen nobis ignoti, ut & montis *Lorikamäki*); sed
Tulisuo palus est inter Parœcias *Kaukola* & S. Andreæ.

(x) Alt. ex. *Puitonsari* pro *Pijthonsari*, insula (*Saari*) nobis
 ignota. *Torsajärvi* autem lacus est in Parœcia *Ruokolax*
 (Capella *Rautjärvi*.)

(y) Alt. ex. *Salojersffui* (h. e. *Salojärvi*) qui lacus, æque
 ac mons *Varpavuri* nobis ignotus est.

(z) Alt. ex. *Volcajersffui* (& *Vakiajersffui*) in *Juricaso* & in
Kyronsari: loca nobis ignota.

(a) Unum Ex. hætenus.